

Skabb handläggning i vård och omsorg

Skabb, *sarcoptes scabiei*, är ett kvalsterdjur på ca 0,3 mm i diameter som gräver gångar i överhuden och lägger ägg där i. Skabben är artspecifik och smittar från människa till människa. En immunologiskt frisk person får bara ett fåtal skabbdjur. Hos personer med nedsatt immunförvar kan ibland en svårare form av skabb ses, krustös skabb – då finns ett stort antal skabbdjur på kroppen.

Behandling ska inte påbörjas utan att skabbdjur har hittats!

Behandling ordineras av läkare.

Smittsamhet

Inkubationstiden, tiden från smitta till symtom, kan vara allt från 2 till 10 veckor. Så länge skabben är obehandlad är den smittsam. Smitta sker via direktkontakt.

Smittsamheten vid skabb är relativt låg och kräver tät och mer långvarig kontakt med smittad person eller textilier. Textilier så som kläder, sänglinne och handdukar sprider smitta enbart om den smittade nyligen använt dessa. Risken att bli smittad med skabb genom vanlig social kontakt är liten.

Enstaka personer kan drabbas av krustös skabb vilket är en mer allvarlig och mycket smittsam typ av skabb. Detta beror på den stora mängden skabbdjur. Skabbdjuret är dock detsamma och det är patientens allmäntillstånd som avgör hur sjukdomen yttrar sig. Krustös skabb återfinns som regel hos personer med nedsatt immunförvar, till exempel gamla och organtransplanterade. På grund av immunnedsättningen kan kvalstren föröka sig i snabbare takt än hos en frisk individ. En individ med normalt immunförvar, som smittas av en person med krustös skabb, ådrar sig alltid vanlig skabb.

Symtom

Individen får ofta en generell svår klåda som är värst nattetid. Centimeterlånga skabbgångar kan oftast identifieras mellan fingrar och tår, vid hand- och fotleder, kring bröstvårtor, navel eller på könsorganen. På övriga delar av kroppen ses rivmärken och oftast en bild som liknar ett lindrigt eksem.

Personer med krustös skabb utvecklar ofta tjocka grå skorpor av hud som kan innehålla tusentals kvalster och ägg. På grund av immunnedsättning behöver inte den krustösa skabben alltid ge klåda eller utslag vilket ibland leder till fördröjd diagnos.

Rutiner vid skabb

Patient/vårdtagare vårdas på enkelrum och bör stanna på rummet tills en behandlingsomgång är genomförd. Hudmottagning Falun (023-49 26 71) eller Smittskydd och vårdhygien Dalarna (023-49 07 85) ska kontaktas om skabbdjur hittats hos två eller flera patienter/vårdtagare.

Behandling

Vid konstaterad skabb behandla i första hand med Tenutex®, kutan emulsion. Detta ska ordinerars av läkare. Behandlingen upprepas efter en vecka. Behandlingen kan förvärra annan hudsjukdom samt försena och försvåra differentialdiagnostik.

Behandlingsinstruktionerna behöver följas mycket noga! Undvik alltför kraftig gnidning. Det kan svida initialt, speciellt i underlivet. Kyla kan dämpa svedan.

- Hjälp patienten/vårdtagaren att duscha så att skabbgångarna öppnas. Torka väl
- Fingernaglar och tånaglar klipps korta och tå- och fingertoppar smörjs noga, även under nagelbädden
- Smörj in krämen, enligt ordination, omsorgsfullt över hela kroppen, dock ej huvud. Räkna med en halv tub per behandling för vuxen

Tänk även på att noga smörja:

- händer och handleder, även mellan fingrarna
- könsorgan, yttre blygdläppar (ej slemhinna)/under förhud och kring analöppning
- på och kring bröstvårtor
- i och kring naveln

Varje kvadratmillimeter av kroppen ska vara täckt med kräm i 24 timmar, sedan tvättas krämen bort.

Viktigt! Tänk på att händerna måste smörjas in igen efter varje handtvätt. Även underlivet ska smörjas in efter ev. tvättning med vatten.

När patienten/vårdtagaren är insmord:

- Rengör patient-/vårdtagarrummet noggrant
- Städutrustning ska vara rumsbunden
- Använda kläder, handdukar, sängkläder, kuddar och täcken mm ska tvättas i minst 60°
- Rummet med möblemang ska torkas av med allrengöringsmedel och vatten
- Rengör golv med allrengöringsmedel och vatten
- Dammsug mattor och tygmöbler noggrant, byt dammsugarpåse efteråt
- Vädra eventuella mattor, lösa soffkuddar och dynor 3-4 dygn eller lägg i platsäck som försluts
- Instruera patienten/vårdtagaren att inte använda tygsoffa/tygfåtölj till och med det att andra behandlingen är gjord. Alternativt täcks soff/fåtölj, efter noggrann dammsugning, med lakan i 3-4 dygn om patienten/vårdtagaren behöver sitta där innan behandlingen är klar
- Patientens/vårdtagarens privata kläder, skor, huvudbonader, handskar mm som ej går att tvätta kan vädras utomhus i 3-4 dygn eller läggas i platsäck som försluts. Förvara sedan säckarna förslutna i 3-4 dygn

Efter behandling kan klådan i minskande grad finnas kvar i 2-4 veckor. Detta kan lindras genom behandling med mjukgörande och eventuellt kortisonkräm. Skulle klådan åter öka bör i första hand bristfälligt genomförd behandling eller återsmitta misstänkas.

I vissa situationer, vid krustös skabb, behandlingssvikt, complianceproblem/svårigheter att utföra lokalbehandling eller allergi mot disulfiram kan tablettbehandling med ivermektin användas i stället (doseras efter kroppsvikt). Naglar behöver vara kortklippta och kompletterande lokalbehandling med Tenutex kan övervägas särskilt på händer/under naglar.

Tvätt och avfall

Tvättsäck på rummet. Tvätt läggs direkt i vattenlöslig innersäck och sedan i gul plasticsäck för transport till tvätteriet alternativt direkt i tvättmaskin (den tvätt som ej får plats direkt i tvättmaskinen försluts i sopsäck så länge). Tvättas i minst 60° med efterföljande torkprocess i torktumlare eller torkskåp. Avfall hanteras konventionellt. Förslut sopsäck/soppåse ordentligt på rummet.

Övriga patienter/vårdtagare

Huruvida någon av övriga patienter/vårdtagare på enheten ska behandlas sker i samråd med Hudmottagningen Falun (023-49 26 71) eller Smittskydd och vårdhygien (023-49 07 85).

Personal

Förutom basala hygienrutiner används långärmad skyddsrock med mudd, där undersökningshandskarna dras utanpå mudden, vid vård av patient/vårdtagare med skabb. Detta används till dess patient/vårdtagare är behandlad två gånger.

Personal som vårdat patientnära utan långärmad skyddsrock kan behöva behandlas beroende på hur kontakten sett ut med den smittade. Det krävs flera minuters direktkontakt (ex. nära förflyttningshjälp som tagit tid eller nära hjälp med personlig hygien/duschning) för att skabb ska hinna överföras. Då bedömningshjälp behövs tag kontakt med Hudmottagningen Falun (023-49 26 71) eller Smittskydd och vårdhygien (023-49 07 85). Vårdpersonal med konstaterad skabb bör behandlas innan återgång till arbetet.

Anhöriga

Eventuell behandling kan bli aktuell för anhöriga till den smittade patienten/vårdtagaren, rådgör alltid med hudmottagning Falun (023-49 26 71) eller Smittskydd och Vårdhygien (023-49 07 85).

Rutiner vid krustös skabb

Kontakta alltid Hudmottagning Falun (023-49 26 71) för behandlingsinstruktioner då krustös skabb har identifierats hos patient/vårdtagare.

Patienten/vårdtagaren vårdas på enkelrum och bör stanna på rummet tills hela behandlingen är genomförd.